

leiderdorp

Toespraak Herdenking 4 mei Dorpskerk

Burgemeester Tjarda Struik

Geachte aanwezigen,

Vanavond staan we stil.

Stil bij de namen.

Stil bij het leed.

Stil bij de levens die niet verder mochten gaan.

We herdenken de Nederlandse oorlogsslachtoffers: burgers en militairen. Zij die zijn omgekomen sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, in oorlogssituaties en bij vredesmissies. We denken aan al die mensen die hierdoor voor altijd geraakt of verloren zijn.

Zoals Leiderdorpse soldaat Hendrik Cornelis (Henk) Braat, gelegen op onze Algemene Begraafplaats in ons dorp. Daar waar wij straks samen twee minuten stil zijn, voor hem en alle anderen die sneuvelden.

Henk sneuvelde als militair voor Nederland in Valkenburg hier vlakbij. Hij was 25 jaar en veehouder op het boerenbedrijf van zijn ouders. Hij was de oudste zoon van echtpaar Hendrik en Neeltje Braat - hun jongere zoon Siem werkte op het gemeentehuis. Henk zou hun boerderij aan de Hoofdstraat - ter hoogte van het huidige A4-aquaduct - overnemen.

Hij werd echter opgeroepen voor de mobilisatie en was gelegd in een school in Leiden. Toen hij op wacht stond in Katwijk, bij de brug over de Rijn, werd hij dodelijk getroffen. De Duitsers bezetten toen vliegveld Valkenburg en de Oude Rijn tussen Katwijk en Leiden. Na een tijdelijke begrafenis in de duinen werd hij overgebracht naar Leiderdorp en begraven op het kerkhof hier achter de Dorpskerk. Na sluiting van dit kerkhof is hij herbegraven in het familiegraf op de Algemene Begraafplaats.

Leiderdorp kent ook elf namen op het Holocaust Namenmonument in Amsterdam. Elf mensen van wie vijf voor de oorlog in Leiderdorp waren geboren, maar die er niet meer woonden, en zes mensen, de familie Van Hoorn-Italiaander, die juist in 1941 hun toevlucht tot Leiderdorp namen. Het bleek niet veilig voor de familie Van Hoorn-Italiaander. Voor hen liggen er Stolpersteine, struikelstenen, in de Koningstraat 60. Ze waren opgepakt en in 1942 en 1943 in Auschwitz en Sobibor omgebracht.

Dankzij oorlogsonderzoekers van Joods Monument, maar ook het Leiderdorps Museum en in het bijzonder onderzoeker Claudia Thunnissen, weten we dat er elf Joodse slachtoffers zijn die hun roots in Leiderdorp hadden liggen. Naast de familie Van Hoorn-Italiaander gaat het ook om Levie Manuel Fruitman en zijn vier jaar jongere zusje Fijtje van Gelder-Fruitman, geboren te Leiderdorp, maar later woonachtig in Oegstgeest (Levie) en Fijtje in Den Haag. Ze stierven in Sobibor (Levie) en Auschwitz (Fijtje). We staan vandaag stil bij Levie en Fijtje, maar denken

tevens aan alle Nederlanders die in de Tweede Wereldoorlog omkwamen. Dat aantal ligt tussen de 225.000 en 280.000. Van militairen tot burgers, mensen zoals u en ik.

Het is dit jaar 80 jaar geleden dat ons land werd bevrijd. Dat vierten we in Nederland uitgebreid, ook morgen hier in Leiderdorp. Maar vanavond staan we eerst stil bij het feit dat we 85 jaar geleden onze vrijheid verloren.

In 1940 begon een tijd waarin mensen keuzes moesten maken die hun geweten op de proef stelden. In Leiderdorp was burgemeester Brug aan het roer. Bronnenonderzoek toont aan dat dit een man was die soms te bang was om op te staan. Bang om moedig te zijn. Toen er een krans werd neergelegd voor soldaat Henk Braat, liet hij die weghalen. Te bang om moedig te zijn.

Maar onze geschiedenis is er niet één van enkel en alleen bang zijn. Niet van Nederland en niet van Leiderdorp. In ons gemeentehuis werkte gemeentesecretaris Hobo. Vorig jaar sprak ik al over hem. Hij werkte mee aan een door het verzet geplande overval op 4 januari 1944 op het raadhuis. Distributiekaarten, bonnen, stempels werden meegenomen, het bevolkingsregister van Leiderdorp verdween in de Rijn ter hoogte van kleiwarenfabriek Ouderzorg.

Dat was niet veilig. Dat was niet gemakkelijk. Maar het was het juiste om te doen. Het was moedig. Want moedig zijn, dat is niet de afwezigheid van angst. Moedig zijn betekent: je angst onder ogen zien, en toch handelen. Niet bang zijn om het goede te doen – juist als het moeilijk is.

Mag ik u iets vragen?

Bent u wel eens bang?

Bang om het goede te doen?

Bang om op te staan in een gesprek waar onrecht wordt gebagatelliseerd?

Bang om u uit te spreken als de meerderheid zwijgt?

Ik geloof dat u moedig bent.

Ik weet dat u moedig bent.

Ook als u misschien bang bent.

Want Leiderdorp heeft altijd moedige mensen gekend. Denk aan Hendrik Booms, van Joodse komaf maar dit goed wist te verbergen en die tijdens de oorlog bij de kunstaardewerkfabriek 'Cedo Nulli' aan de Zijldijk 24 (nu Brasserie Zijlstream) wapens en geheime documenten wist te verstoppert in een ongebruikte oven. En blanco persoonsbewijzen en voedselbonnen verstuurde in pakketten met kopjes. Hij kreeg de wapens en documenten bij de juiste mensen – het verzet.

Het verzet leefde ook hier, letterlijk in onze straten. Zeventien verzetsstrijders van toen zijn ons nu bekend. En wie weet waren er meer. En verzet leeft nog steeds. Vandaag, in deze tijd van nieuwe oorlogen, nieuwe dreigingen, nieuwe verdeeldheid, zie ik nog altijd mensen in Leiderdorp die hun stem en handen gebruiken. Die zich uitspreken tegen onrecht, die wijzen op schrijnende situaties, op misdaden ver weg én dichtbij. Die zich inzetten voor gevluchte Oekraïners, asielzoekers, de kinderen in Gaza. Mensen zoals u en ik, militairen en veteranen, die ons aan elkaar verbinden, ons minder kwetsbaar maken en vrijheid koesteren.

Dat geeft mij moed, maakt me moedig.

Daarom zeg ik u: wees niet bang.

Wees moedig.

Zoals zij dat waren. Zoals wij dat kunnen zijn.

Blijf u inzetten, uitspreken. Ook als het spannend is.

Want verzet begint niet met grote daden.
Verzet begint klein.
Verzet begint met moed.

Ik sluit af met de woorden van de Schiedamse dichter Tanja Helderman:

moed is luisteren naar je hart
terwijl je hoofd uitroept
dat er wel duizend redenen zijn
waarom je stoppen moet

moed is verder dan je schaduw
en reiken naar het licht
moed is springen in het diepe
met je ogen stevig dicht

moed gaat verder op de weg
waar anderen afhaken
moed is hoopvol, positief
durft dromen waar te maken

moed is als een diepe zucht
de drijfkracht van de geest
moed is zoveel sterker dan
het lijden dat je vreest

moed is dicht bij het doel
en stil je koers bepalen
moed is angst zo groot en oud
in lef om te vertalen